

gyöngédséggel, szeretettel, s legyen azonnal kéznél nálunk a mentő és enyhítő magyarázat is. Ez különbözteti meg az igaz prófétát az álprófétáktól, akiket nem a haza szent szerelme, hanem az idegen eszmékért való szertelen rajongás vagy forradalmi radikálizmus hevít s akik éppen azzal követik el saját hazájukkal szemben a legnagyobb igazságtalanságot, hogy más hazákkal szemben túlságosan igazságosak akarnak lenni.

A hazafias nevelés tehát, ha komolyan akarjuk venni, ma is időszerű, és még hozzá nemcsak az iskolában, hanem a családban is. Lelkiismeretes teljesítéséhez azonban nemcsak tudás, hanem sok tapintat és nevelői rátermettség, de még ennél is fontosabb a személyes példaadás, amely nélkül eredményes nevelést elképzelni sem lehet! A szép szavak talán megindítanak, de tettekre, cselekvésre csak tettek ihlethetnek bennünket!

TANÍTÁSOK — VÁZLATOK.

1943. május hó 3. hete.

Földrajz.

IV. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: a) Hazánk földrajzának összefoglalása. I. rész.

b) Célkitűzés.

I. Előkészítés. a) Számonkérés. Horvátország és Fiuméről tanultak összefoglalása.

II. Tárgyalás. a) A Magyar-medence fekvése, határai és nagysága.

Hazánk a Magyar-medence. Az északi félgömbön, Közép-Európa keleti szélén fekszik. Természetes határai Dévénytől a Kárpátok keszorúja, délen a Duna és Száva, délnyugaton az Adriai-tenger, nyugaton az Alpok nyulványai. Hosszúkás köralakú, területe 325.000 km², melynek $\frac{1}{3}$ -a Horvát-Szlavonország.

b) Felszíne.

Hegyei a Kárpátok, Alpok és a Dinári-Alpok hegrendszeréhez tartoznak, azok zárják be a medencét.

A Kárpátok a Magyar-kaputól az Aldunáig terjednek. Részei az Északnyugati-, Északkeleti-, Keleti- és Déli-Kárpátok. Az Alpok a Dunán túl az Adriai-tengerig nyulnak, a Magyar- és Horvát-Alpok tartoznak ide. A Dinári-Alpok hegrendszerből csak a Karszt-Felvidék van hazánkban. A Kárpátok a medence természetes bástyái. Legjobban határolnak a Keleti- és Déli-Kárpátok, mert azokon át csak a hágók és szorosok vezetnek a szomszédos országokba.

A három hegrendszerből alakult szép hegykeszorú hasonlít ki Európa törzséből a legnagyobbyszerű földrajzi egységet, a Magyar-medencét. Azok különítik el oly feltűnően hazánkat

a szomszédos országoktól, azok segítségével tudtuk hazánkat ezer éven át szinte változatlanul megtartani.

A Magyar-medencét a Magyar- és Keleti Középhegység három kisebb medencére osztja: a Nagy-Alföldre, a Kis-Alföldre és az Erdélyi-medencére. Legnagyobb és legmélyebb a Nagy-Alföld, magasabb a Kis-Alföld és legmagasabb az Erdélyi-medence, mert régen, mint tengerfenék az süllyedt le a legkevésbé. A két Alföld termékeny síkság, az Erdélyi-medence dombvidék. Az Alföldet és szigethegyeket is mindenüttombok szegélyezik.

A medencék északi, északkeleti és keleti peremén tűzhányóhegyek vonulata húzódik: a Balaton-melléki vulkánokkal kezdődik, folytatása az Északnyugati-Felvidék vulkánöve, északkeleten a Vihorlát-Gutin-hegység tartozik ide, s az Erdélyi-medence szélén a Kelemen-havasoktól a Hargitáig tartó szakasszal végződik. Ennek a hatalmas vonulatnak aljában teremnek a kitűnő hegyvidéki borok.

A Magyar-medencét az egymáshoz tartozó hegységek szerint négy nagy hegyvidékre osztjuk: az Északnyugati-Felvidékre, Északkeleti-Felvidékre, Erdélyre vagy Délkeleti-Felvidékre és Nyugati-Felvidékre, ez Horvát-Szlavonország, Köztük van a Dunántúli-Dombvidék és a két Alföld.

A síkságok és dombok az ország $\frac{2}{3}$ -át foglalják el. Mivel a hegyek többnyire középhegyek (2000 m-nél alacsonyabbak), hazánk mezőgazdaságra kiválóan alkalmas.

c) Vízrajza.

Hazánk földrajzi egységét még a hegyrajznál is jobban leolvashatjuk Magyarország vízrajzi térképéről. A Magyar-medence bővízü folyói mind közepe felé, az Alföldre sietnek; az ország széleit az Alfölddel kötik össze. Majdnem valamennyi a Dunába ömlik, azért hazánk a Duna vízkörnyékéhez tartozik. Baloldali mellékfolyóit a Kárpátokból kapja, a jobbpartiak az Alpokból jönnek.

A Duna az ország vizeit a Fekete-tengerbe szállítja. Csak néhány karszti folyó ömlik az Adriai-tengerbe, míg a Dunajec és Poprád vize a Keleti-tengerbe fut.

A Duna legfontosabb külső-kereskedelmi víziútunk, míg többi folyóink a belső forgalmat szolgálják. Az Adriai-tengerrel vagy más nyílt tengerrel nincs vízi összeköttetésünk.

Hazánk két legnagyobb tava a Balaton és Fertő; a Balaton hajózható. Az alföldi állóvizek sós és nádas tavak. Újabban a szikesek felett halastavakat létesítettek, a dombvidék tavaiban (Mezőség) szintén halat tenyésztene. A hegyi tavak és tengerszemek csupán a Kárpátok szépségét emelik.

A folyók vízirejét nemcsak hajózásra, hanem malmok, fűrészgépek, ércüzök és villamosáramot fejlesztő gépek hajtására használják fel. Sebesvízü folyóink közül a Vág, Mosoni-

Duna, Rába, Dráva, Felső-Tisza, Körös, Maros és Al-Duna, vízerőí óriási gépmunka végzésére alkalmasak.

III. Összefoglalás.

1943. május 2. hete.

Olvasmánytárgyalás.

IV. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A tanítómesék folytatása. Vörösmarty M.: A szegény asszony könyve c. költ. tárgyalása.

Nevelési cél: A legszebb lelki tulajdonság a jólelkűség. Vörösmarty édesanyjának jellemvonásai: egyszerűség, „ha neki van, másnak is jut“, a múlt idők emlékének visszaidézése, méltóságos, igazi magyar nagyasszony jellem.

V á z l a t :

I. Hangulatkeltés. Milyen az igazi magyar nagyasszony? Ki ismer ilyet? Milyen a gazdaságban? Vendégszerető-e? Törődik-e családjával? Mit csinál a szegényekkel?

Célkitűzés: Vörösmarty Mihály rajzolja meg egyik szép költeményében az édesanyján keresztül a régi igazi magyar nagyasszonyt! Ismerjük meg mi is!

II. Tárgyalás. Vörösmarty Mihály bemutatása. Szomorú gyermekkora. Nevelősködése. Édesanyjának gyámoltója. (Arc-képét bemutatom.)

b) A költemény bemutatása.

c) Gondolatsoportonként való olvasása és tárgyalása.

1. A szegény asszony egyedül van, emlékeivel társalog.

2. Valamikor zajos volt a háza a vendégektől és a gyermekek kacagásától.

3. A gazda meghalt, a gyermekek szárnyrakeltek s ő egyedül maradt.

4. Sára néni imádságos könyvet kér az özvegytől.

5. A szegény asszony megosztja vele egyetlen könyvét.

d) A költemény egészben való elolvastatása.

e) Tartalmának összefüggő elmondása. 12 sor feladva.

7. óra.

III. Alaki tárgyalás. Az összetett mondatok fogalmának megállapítása. Pl.: Egy szegény nő, Isten látja. Gyásza nincsen, gyásza rég volt. Dolga nincsen, hogy volna dolga? Az ebédnél nincs vendége, csak a múlt idők emléke. Aki maga néz a tálba, Azt az étel nem táplálja. stb.

Hány gondolat van ezekben a mondatokban? Összefüggő gondolatok-e ezek? Milyen mondatok az olyanok, amelyekben két, vagy több összetartozó gondolat van?

b) *Alkalmazás.* Keressetek ki a költeményből 3 összetett mondatot s írjátok le!

c) *Összefoglalás.* Mi az összetett mondat?